

Чернігівська
обласна універсальна наукова
бібліотека ім. В. Г. Короленка

**Бібліотечний світ
дайджест**

вип. 1

Чернігів – 2008

ББК 78.3
Б 59

Бібліотечний світ: дайджест. Вип. 1. ОУНБ ім. В.Г.Короленка;
Підгот . А. Матюшенко; Відп. за вип. Ю.Самойленко. – Чернігів. – 2008. –
28 с.

“Якщо у вас є яблуко і у мене є яблуко, і ми обмінємося ними, то у нас залишиться по яблуку. Але якщо у вас є ідея і у мене є ідея, і ми обмінюємось цими ідеями, то у нас буде по дві ідеї” - ці слова Б.Шоу надихають кожного бібліотечного фахівця до постійного оновлення знань, запозичення кращого професійного досвіду, чому запорукою – знайомство з багатобарвним світом галузевої преси.

Комп'ютерний набір: В.Шевченко
Комп'ютерне макетування: Л.Олійник
Ризограф ОУНБ ім. В.Г.Короленка
Тираж: 30

Шановні колеги !

Пропонуємо вашій увазі перший випуск дайджесту “Бібліотечний світ”. Видання містить статті із різних питань бібліотечної справи, що були надруковані у вітчизняній та російській пресі протягом року. Просимо вас висловлювати свої зауваження і пропозиції щодо наповнення, структури дайджесту, а також його тематики.

Науково-методичний відділ чекає на плідну співпрацю !

“Бачити нове і брати участь в новому –
велике задоволення”

Вольтер

I. Державна політика в галузі бібліотечної справи.

Положення про Всеукраїнський конкурс на здобуття звання “Бібліотека року” для бібліотек України //Бібліотечна планета.–2008.–№1.–С.41-42.

1.2. Мета конкурсу:

- підвищення престижу бібліотек у суспільстві, ролі бібліотек у соціокультурному та інформаційному просторі країни;
- стимулювання творчої ініціативи бібліотек України у наданні безкоштовного доступу до інформації та підвищенні якості бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів на умовах оперативності, доступності, комфортності;
- визначення кращих інновацій у галузі бібліотечно-інформаційних технологій, ідей, що сприяють ефективній роботі українських книгозбірень.

3. Умови конкурсу.

3.1. Заявки на участь у конкурсі приймаються Оргкомітетом до 1 вересня щороку.

3.2. Заявки на участь у конкурсі повинні містити:

- лист-рекомендацію від обласного (регіонального) осередку УБА;
- опис впровадженої інновації або реалізованого проекту, завдяки яким бібліотека може претендувати на звання “Бібліотека року” – в довільній формі;
- документи, що підтверджують впровадження інновації або реалізованого проекту.

3.3. Оголошення результатів конкурсу відбувається щороку, до 30 вересня – Всеукраїнського Дня бібліотек.

4.1. Фінансування конкурсу здійснює УБА.

II. Сучасні концепції бібліотечного обслуговування. Бібліотечний маркетинг.

Брежнева В. Стандарти и регламенты: пути совершенствования информационного обслуживания / Валентина Брежнева //Независимый библиотечный адвокат.–2008.–№3.–С. 8-19.

Міжнародні стандарти менеджменту якості ISO 9000 надають особливе значення розробці регламентуючих документів, стверджуючи, що їх застосування сприяє: задоволенню споживчого попиту, покращенню якості, забезпеченню необхідної підготовки кадрів, повторюваності і прозорості процесів; організації надійного виробничого контролю, об’єктивній оцінці якості продукції та послуг і ефективності діяльності. Документальне оформлення політики в галузі якості дає можливість співробітникам організації, діловим партнерам, клієнтам отримати чітке уявлення про прийнятий порядок діяльності і гарантії.

Регламентація в сфері інформаційного обслуговування – це процес створення, організації і використання документів, які визначають норми, вимоги, правила і

порядок здійснення інформаційних процесів, встановлюють зразки та еталони створюваних продуктів і послуг.

Серед багатьох регламентуючих документів, що мають перспективи застосування в діяльності бібліотек (технічні регламенти, національні стандарти, загально-державні класифікатори, техніко-економічні і соціальні інформації, зводи правил), є також стандарти організацій, які розробляються, затверджуються ними самостійно, виходячи з необхідності застосування регламенту для удосконалення виробництва, забезпечення якості продукції або послуг і т. ін. і документами локального значення. Стосовно інформаційного обслуговування не можна використовувати параметри повноти і точності видачі відомостей, але можливо – інформаційні ресурси, які залучаються при використанні тих чи інших запитів. Можливо і необхідно також закласти в стандарти організацій сервісні характеристики послуг, а потім через набір характеристик встановлювати умови надання інформаційної продукції і гарантовану якість послуг.

У стандарті організації на інформаційну продукцію можуть знайти відображення як характеристика споживчих якостей продукції, так і технологія її підготовки. Перша частина – зорієнтована на виробника, і на користувача інформаційної продукції.

Крім підготовки стандартів на окремі види продукції багато організацій сьогодні розробляють внутрішньокорпоративні стандарти обслуговування, які є собою відображенням їх місії і складають конкурентну перевагу, оскільки орієнтовані на досягнення споживацької задоволеності якістю послуг.

У стандартах обслуговування фіксуються не тільки характеристики матеріального продукту, а й сервісна складова: час обслуговування, поведінка персоналу (його зовнішність, форма привітання, з якою співробітник звертається до користувача), довідкові послуги та інші деталі, які створюють умови комфорту і дозволяють виділити цю організацію на фоні інших.

Відома статистика: задоволений користувач дає від трьох до п'яти позитивних рекомендацій, а ось незадоволений – мінімум десять негативних.

Стандарти обслуговування – обов'язкова вимога до персоналу на рівні посадових інструкцій; вони відображають корпоративну культуру організації, а їх виконання не передбачає додаткове матеріальне заохочення.

До процесу розробки стандартів обслуговування важливо залучити провідних спеціалістів організації, які виступають сполучною ланкою між керівництвом і колективом.

Вилегжаніна Т. Роль і Місце публічної бібліотеки в українському суспільстві (Т.Вилегжаніна //Бібліотечна планета.–2008.–№2.–С.4-5.

Процес модернізації українських бібліотек і нова соціально-культурна парадигма їхнього розвитку є головними стимулами інноваційних змін у бібліотечній справі, зачіпають усі сфери функціонування бібліотек і в першу чергу – комунікативні зв'язки із зовнішнім середовищем.

Паралельно з цим здійснюється організаційно-технологічне оновлення бібліотечної системи, дедалі більше на перетворення бібліотечного середовища впливає процес інформатизації. За висновками експертів роль бібліотек у

збереженні національних інформаційних ресурсів і забезпеченні загального доступу до них з використанням Інтернет-технологій буде постійно зростати.

Сьогодні спектр інформаційних продуктів і послуг, які бібліотеки пропонують населенню, розширюється. Все більше уваги приділяється створенню фактографічних баз даних з соціальних, правових, економічних питань, проблем місцевого самоврядування, підприємницької діяльності, соціокультурного розвитку регіонів, краєзнавства.

У практику роботи бібліотек поступово впроваджуються аналітичні методи переробки інформації (інформаційні дайджести, аналітичні добірки), які витісняють бібліографічну інформацію як кінцевий результат інформаційного обслуговування.

Наразі в свідомості бібліотекаря ідея доступу до інформації превалює над ідеєю володіння нею.

Інформаційна функція бібліотек набуває ресурсно-оцінювального характеру і лежить в основі інноваційних перетворень щодо змісту, організації, технології, форм і методів інформаційної діяльності і, головне, позначається на кінцевому результаті, який можуть оцінити користувачі.

Нового значення набуває друга базова функція бібліотек – меморіальна. Будь-яка бібліотека від сільської до національної виступає локальним хранителем пам'яті людства. Бібліотеки беруть активну участь у процесах ретрансляції культури, тобто передачі колективної пам'яті від людини до людини, від покоління до покоління. Це зближує їх зі сферою освіти. Крім того бібліотеки поступово стають системною складовою соціокультурної інфраструктури регіонів, формуючи навколо себе особливе культурне й інформаційно-комунікативне середовище. Залучаючи населення до багатьох своїх заходів та акцій, вони сприяють підвищенню соціальної активності людей, формують у них громадянську свідомість.

Для визначення стану проблем діяльності сільських книгозбірень, їхнього місця в житті спільноти, Національна парламентська бібліотека України у 2007 р. здійснила дослідження "Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного розвитку регіону" та "Сільська бібліотека на мані України". Дослідження виявило, що матеріальна база сільських бібліотек надзвичайно слабка. Тільки 62 сільські бібліотеки (0,4% від усієї кількості книгозбірень) комп'ютеризовано. До Інтернету підключено всього 13 сільських бібліотек (0,1%), електронну пошту мають 10 (0,07%), телефонізовано 729 (5%), ксерокс мають 35 (0,2%), факсу не має жодна сільська книгозбірня, так само й транспорту. За останні 10 років кількість публічних бібліотек у країні скоротилося на 1180 одиниць. Результати досліджень дадуть змогу з'ясувати думку фахівців – практиків і науковців із різних регіонів щодо проблем бібліотек, накреслити першочергові управлінські рішення, а також стратегію розвитку вітчизняної бібліотечної галузі.

Клюев В. Экономический анализ в системе библиотечного менеджмента /В. Клюев //Независимый библиотечный адвокат.–2008.–№1.–С. 52-54.

Для успішної реалізації ключових менеджерських функцій (планування, організація роботи, керівництво повсякденною діяльністю, контроль)

визначальним є ефективне управління ресурсним потенціалом конкретної організації”. В умовах малобюджетного фінансування, жорстко обмежених матеріально-технічних ресурсів і кадрового дефіциту керівництву бібліотечно-інформаційних установ при прийнятті управлінських рішень особливу увагу слід приділити об’єктивному ситуаційному економічному аналізу. З його допомогою реально своєчасно акумулювати і раціонально перерозподілити наявні а також залучати до бібліотеки різноманітні додаткові ресурси.

В останнє десятиліття економічна складова активно привнесена в діяльність керівників бібліотек, які орієнтовані на пошук та вибір найбільш оптимального (економічного з точки зору досягнення поставлених цілей) варіанту використання наявних ресурсів. Процес прийняття керівником обґрунтованих, відповідальних рішень з приводу розподілу і використання ресурсів правомірно визначити терміном “економічна поведінка”. Саме вона являє собою ділянку мікроекономічного аналізу і ґрунтується на отриманих результатах, коректується з їх урахуванням. Методологія і методика (включаючи інструментарій) мікроекономічного аналізу багато в чому базується на абстракції і моделюванні. В їх основі – логічні висновки, що апріорі приймаються, вибудовуючись у відповідності з реальними фактами.

Серед провідних принципів мікроекономічного аналізу, що реалізуються стосовно діяльності бібліотеки, слід виділити принципи так званого економічного атомізму (самостійно прийнятих економічних рішень для досягнення певних цілей) і економічного раціоналізму (сумірність потенційних витрат і зисків при досягненні поставленої мети).

Раціональність – у прагненні до зниження витрат.

Ще один методологічний принцип - принцип рівноважного підходу (балансу). В мікроекономічних координатах аналізуються явища і стани, які в залежності від характеру прийдешніх змін можуть мати сталу або несталу рівновагу. Як визначальні методи мікроекономічного аналізу керівництво бібліотек правомірно використовувати можливості так званого граничного і функціонального аналізів, а також моделювання. Граничний (або маржинальний) аналіз дозволяє при дослідженні відповідних кількісних змін (наприклад, в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні) з’ясувати можливі позитивні чи негативні зміни всієї основної діяльності бібліотеки. Функціональний аналіз дозволяє вивчати економічні явища в аспекті встановлення взаємозалежностей між окремими економічними величинами (зокрема, показниками діяльності бібліотеки). Завдяки йому можна виявити закономірності зміни однієї економічної перемінної в залежності від іншої. Моделювання дає можливість досліджувати вплив на бібліотеку прогнозованих змін економічних умов, позначити їх наслідки, обґрунтувати залежність, спроектувати поведінку керівників різних ланок.

В практиці бібліотечного менеджменту правомірно використання обох відомих типів економічного аналізу – позитивного і нормативного. Позитивний аналіз сприяє встановленню залежностей між окремими перемінними (наприклад собівартість ціна і об’єм конкретних послуг бібліотеки), і на цій основі прогнозувати реакцію на їхню зміну. Нормативний аналіз дозволяє

керівнику бібліотеки визначити найкращий з можливих (альтернативних) варіантів управлінських дій. З його допомогою можливо, зокрема, оптимізувати поєднання бюджетних ресурсних інвестицій і надходжень з позабюджетних джерел, соціальних пріоритетів діяльності бібліотеки і економічних інтересів її трудового колективу, баланс безкоштовного і платного в практиці роботи бібліотеки і т. ін. Слід відмітити, що обидва мікроекономічні підходи взаємодоповнюються один. Вочевидь, що вплив ринкової економіки на функціонування і розвиток бібліотек зростає, тому керівникам і провідним спеціалістам сучасних бібліотечно-інформаційних установ важливо виробити економічний образ професійного мислення.

III. Соціокультурна діяльність бібліотек

Бражникова С. Миссия профессии: какова она? Сельские библиотеки и гуманитарные ценности XXI века /С.Бражникова //Библиополе.–2008.–№4.–С.2-5.

Останнім часом в нашу професійну термінологію стійко увійшло поняття “місія”, що визначає суспільний сенс існування будь-якої організації. Зміна місії публічної бібліотеки нерозривно пов’язана зі змінами розвитку суспільства. Наразі місія сільської бібліотеки знову змінюється. Колишній (існуючий в 90-ті роки) змістовний знак прагматизму і раціоналізму відступає, і перевага віддається продуктивній гуманітарній моделі, орієнтованій на пріоритет розвитку особистості. Інформація в цьому випадку виступає не метою, а засобом – засобом соціалізації.

Бібліотека не тільки транслює гуманітарні цінності (в це поняття входять культура, історія країни і сім’ї, просвіта, індивідуальна творчість, корисне дозвілля, соціалізація особистості, інформація, освіта, громадянські права, масові комунікації, відкритість), але й є їх створювачем. Бібліотеки одними з перших гуманітарних інститутів ввели в активну частину свого професійного словника таке поняття, як толерантність. Пріоритет людських цінностей наочно проявляється в тій увазі, яку сільські бібліотеки приділяють конкретній особі, її індивідуальним потребам, реалізації життєвих планів та інтересів. Сьогодні у більшості бібліотек можна зустріти оголошення про купівлю-продаж сільгосппродукції, нерухомості, приладдя; формуються бази даних “Адреси, часи роботи всіх організацій та установ, розташованих на території села, району”, “Центр зайнятості пропонує”, “Медичні заклади району”; відкриваються громадські приймальні юристів. Особистісно-орієнтований підхід використовується при організації інформаційної підтримки всіх учасників освітнього процесу. Для вчителів середніх шкіл створюються електронні “персональні папки”, для школярів – проводяться учбові заняття з предметів “Світова художня культура”, “Образотворче мистецтво”, “Музика”, “Народна культура”, “Світова історія”.

Особливостями просування читання на Белгородщині сьогодні є організація літературних свят. Під час відкриття літніх читань “За 90 днів літа – навколо світу” (Яковлевська ЦБС) пройшов парад літературних героїв російської,

англійської, американської, німецької, французької та іншої прози та поезії. Герої художніх творів показували театральні інсценівки, ставали ведучими вікторин. В сільських бібліотеках області створені постійно діючі консультаційні пункти “Служба російської мови”. Їх завдання – конкретна допомога жителям в тому, як грамотно написати слово, правильно зробити наголос, як коректно побудувати речення, як зрозуміло і красиво висловити свою думку; пошук висловів відомих людей, цитат з творів морально-етичного характеру.

Жителі сіл беруть активну участь у написанні диктанту, підсумки якого (не персоніфіковані, а узагальнені) підводяться на загальних зборах.

Сім'я, сприяння збереженню її цінностей завжди залишались у полі зору бібліотек. В процесі реалізації проекту “Бібліотека, сім'я у 21 ст.” (відзначеного грантом губернатора Белгородської обл.) на базі бібліотек Корочанського району створені центри підтримки сім'ї. У відповідності з цим напрямком із загального документного фонду виділена колекція літератури “Сімейна бібліотека”. Ведуться традиційні або електронні картотеки “Швидка допомога сім'ї”, “Сім'я у 21 сторіччі”, “Для вас, мами”; проводяться сімейні зустрічі, посиденьки, дні сім'ї, дні матері, батька, бабусі, конкурси сімейних пар, бенефіси сім'ї, сімейні бали. Для батьків відкрита Сімейна академія, працюють гуртки комп'ютерної грамотності.

Бібліотека – центр громадського життя села. Для своїх жителів сільські бібліотеки видають місцеві газети. Їх кореспондентами стають всі жителі села, а на сторінках розміщується офіційна інформація органів місцевого самоврядування, місцеві новини, нариси про ювілярів, друковані поздоровлення сімейним парам, що стали батьками тощо. Бібліотекарі пропонують списки нових надходжень, календар знаменних дат, результати власних краєзнавчих пошуків.

Сьогодні можна говорити про сільську бібліотеку також як про центр меценатства і культуротворчості, де відкриваються місцеві таланти, надаються майданчики для виставок та виступів, видаються збірки літературних творів.

Всі форми діяльності сільської бібліотеки позиціонують її як гуманітарний інститут, що створює і підтримує міжкультурні комунікації, міжособистісне спілкування і визнає абсолютну цінність особистості.

Бражикова С. Моя многофункциональная профессия...: Деятельность сельских библиотек на современном этапе /С.Бражикова //Библиополе.–2008.– № 1.–С.15-17.

В жодній країні світу “публічки” не взяли на себе таку величезну кількість функцій, як наші вітчизняні. Не існує в Росії більш поліфункціональної установи ніж бібліотека.

Основою поліфонічності нашої професійної діяльності є модель бібліотеки, що сама розвивається, яка здатна самостійно визначати і виконувати функції і досягати конкретних результатів. Всі сучасні функції бібліотек соціально орієнтовані. У відповідності з цим на Белгородщині сформульована така її місія– виявлення соціально значущих проблем в суспільстві і обов'язкова

участь у їх вирішенні. Позначена сучасна концепція бібліотеки як центру місцевої спільноти або центру суспільного життя поселення; орієнтація на жителів конкретної території з її унікальними особливостями, місцевою специфікою, націленість на всіх жителів в цілому і водночас – на окрему людину.

Отже, функції, які наразі реалізують “публічки”, і відповідні ним основні напрямки роботи.

Інформаційна функція:

- муніципальний інформаційний центр;
- ділова бібліотека (підтримка діяльності спеціалістів різних галузей);
- довідкова бібліотека;
- центр правової інформації;
- центр соціально-побутової інформації;
- центр екологічної інформації;
- доступ до Інтернет;
- інформаційний центр захисту прав споживача.

Освітня функція:

- центр підтримки системи освіти;
- центр самоосвіти;
- центр комп'ютерної грамотності;
- центр навчання (муніципальних службовців та ін.).

Культурна (культурологічна) функція:

- бібліотека популярної літератури;
- центр просування читання;
- центр міжкультурних комунікацій;
- центр міжособистісного спілкування;
- центр дозвілля;
- центр меценатства і культуротворчості.

Меморіальна функція.

Аналітична функція.

Красназнавча функція:

- центр літописання території;
- лінгвокраєзнавчий центр (словник місцевого діалекту, місцевої топонімики);
- центр відродження і збереження народної культури;
- центр місцевої генеалогії.

Ідеологічна функція (реалізація державної політики та ідеології, формування громадянського суспільства; соціологічний центр).

Педагогічна функція:

- виховна і освітня діяльність з дітьми та підлітками.

Соціалізуюча функція:

- центр підтримки незахищених верств населення;
- центр соціокультурної реабілітації для особливих груп (пенсіонери, інваліди, сироти);
- бібліотерапевтичний центр;
- центр підтримки сім'ї;
- бібліотекар – як соціальний працівник;
- консультативно-психологічний центр.

Дозвільна функція.

Просвітницька функція.

Комунікативна функція:

- розвиток соціального партнерства.

Завдяки такій поліфункціональності бібліотека виступає сьогодні як фактор створення єдиного соціокультурного простору.

IV. Інновації в бібліотеках (управлінські, технологічні, змістовні).

Волкова Н. Меняются, чтобы быть востребованной /Нина Волкова //Независимый библиотечный адвокат.–2008.–№ 1.–С.40-44.

Відповідаючи на виклики часу, муніципальні бібліотеки м.Глазова (Удмуртія) намагаються вдосконалювати свою діяльність з обслуговування читачів. У модернізації беруть участь всі структурні підрозділи бібліотечно-інформаційного центру (БІЦ), що складається з двох центральних бібліотек і чотирьох профільованих філіалів.

Прикладом модернізації обслуговування є проект реорганізації абонементу Публічної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка “Бібліомаркет”. Традиційне для бібліотек обслуговування читачів на кафедрах за віком змінилося обслуговуванням у відповідності до технологічних процесів. В його основу був покладений функціональний підхід. На першій кафедрі ведеться прийом літератури, на другій – запис обраних документів.

В залі працюють бібліотекарі-консультанти. Вони знайомлять читачів з новими послугами абонементу: “Читач-читачу” (обмін художньою літературою з власних бібліотек), “Місцева преса” (безкоштовна видача газет, не реалізованих редакціями), стіл замовлень (оформлення попередніх замовлень на книги).

Для інформаційно-бібліографічного відділу підготовлений проект “Траєкторія вибору”, спрямований на збір і надання інформації в сфері освіти і професійного самовизначення молоді. Формуються електронні бази даних “Учбові заклади”, “Права і обов’язки абітурієнтів”, “Світ професій”, “Професійні тести”, папки-накопичувачі “Де вчитись сьогодні, щоб бути на висоті завтра”, “Ринок диктує професію”. Одним з найбільш актуальних став проект “Молодь і право” розроблений і впроваджений Набережним філіалом

БІЦ. У бібліотеці працює Школа правової просвіти, на заняттях якої обговорювались питання щодо військової служби, захисту прав людини, здорового способу життя; даються безкоштовні юридичні консультації.

Читачі беруть участь у психологічних тренінгах “Як подолати поганий настрій”, “Ефективні засоби спілкування”, “Полюбити себе”. Проектно-програмна діяльність служить дієвим інструментом управління, допомагає бібліотекарям змінюватись, щоб відповідати вимогам часу.

Гусева Е. Инноватика как практика / Е. Гусева //Библиотека.-2008.-№4.-С.60-62.

Сьома зустріч бібліотекарів Росії на семінарі “Всеросійська школа бібліотечної інноватики” відбулася в Томську – значному науковому і культурному центрі, інтелектуально-інформаційний ресурс якого багато в чому забезпечується бібліотеками міста.

Залучені до занять категорії являли собою практично всі різновиди бібліотек, її посадовий статус був вельми високий. Учасники поділились досвідом вирішення проблем на “Круглих столах” - “Культурно-дозвільна діяльність і реклама в роботі бібліотеки”, подискутувати з проблем впровадження системи менеджменту якості в бібліотечній сфері і колаборативної фільтрації, у застосуванні до рекомендаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки. Крім того, учасники Школи були детально ознайомлені з організацією і структурою управління місцевої МІБС, її вплив на оптимізацію бібліотечного обслуговування населення міста.

Оптимізація тут розуміється як процес вибору кращого варіанту із багатьох можливих.

Цікавою особливістю МІБС є те, що всі бібліотеки системи (на основі стандартної ЦБС) є рівнозначними (без “головної” бібліотеки). Кожна бібліотека має свою специфіку – функціональну, тематичну, жанрову (що відображається і в назві, і в логотипі, і в оформленні інтер’єру).

Основна інноваційна ідея – холдингова структура управління при певній незалежності і рівноправності кожного закладу; поєднання вертикальних і горизонтальних управлінських потоків (при цьому вертикаль відповідає за стратегічний і проектний розвиток всієї системи, а горизонталь забезпечує поточну діяльність системи і кожного її елемента).

Цікавим нововведенням є впровадження спеціальних програм взаємодії з владними структурами, постійна професіоналізація команди, розуміння того, що дозвільна функція бібліотеки об’єктивно працює на її імідж.

Для Томської ОУНБ перспективними інноваційними напрямками стали розвиток системи сайтів бібліотеки, відкриття Інтернет - класів і навчання комп’ютерної грамотності різних груп населення, розробка спеціальних навчальних курсів у рамках пересувних семінарів для співробітників бібліотек області, що не мають спеціальної освіти – “Виставкова діяльність бібліотек” та “Інноваційні форми бібліотечного обслуговування (в рамках цього курсу розроблений термінологічний словник, підготовлено роздаткові і методичні матеріали, в т.ч. електронні). В доповіді “Філософія якості як основа організації

бібліотечного обслуговування населення” (доповідач – Н.Г.Чуприна, директор НТБ Белгородського державного технологічного університету) прозвучала думка, що сьогодні основним завданням бібліотек є привертання уваги влади до соціальних проблем населення, посередництво в їх взаємодії.

З досвідом впровадження системи менеджменту якості СМЯ виступали співробітники НТБ Томського політехнічного університету. В основу побудови системи у цій бібліотеці було покладено існуючу організаційну структуру, виділення основних технологічних процесів і створення нормативної документації. Головними завданнями СМЯ в бібліотеці стають забезпечення доступності, повноти, якості та сталості її діяльності.

Одним з прийомів побудови такої системи є так званий процесний підхід. Мета якого – сприяння результативності і ефективності організації. Головна цінність процесного підходу – націленість на кінцевий результат при постійному внутрішньому аудиті процесів.

Ключові моменти та висновки, зроблені учасниками 7-ї Всеросійської школи бібліотечної інноватики.

– Визнається, що бібліотека – поліфункціональний заклад, що існує в конкурентному середовищі. Більшість бібліотек позиціонує себе як соціокультурний заклад.

– Бібліотека надає соціальні блага, за які користувач (крім податків) платить своїм особистим часом, тому рівень якості і сервісу повинен відповідати цій немалій ціні.

– В інноваційній діяльності бібліотеки наявні два шари: постійні зміни – фон, точки змін – проекти.

Головними ризиками сучасного розвитку бібліотек були названі трата позитивного іміджу (або його недостатність), нестача кадрів, втрата культурної спадщини, цифровий розрив, люмпенізація населення.

Любченко Т. Шість уроков одного семінара /Т.Любченко //Бібліотека.– 2008.–№ 2.–С.55-59.

У Псковській обласній універсальній науковій бібліотеці відбулася Всеросійська школа-семінар на тему «Менеджмент якості в бібліотечній діяльності».

До поняття «менеджмент якості» входять і проектно-програмна діяльність, і стратегічний менеджмент в системі управління бібліотекою, і філософія менеджменту якості, методи самооцінки, експертної оцінки (аудит), толерантність у бібліотечній справі, управління змінами, модернізація організаційної структури. Саме система менеджменту якості ставить в центр будь-якого суспільного і виробничого процесу людину, а будь-яке виробництво вважає соціальним, тобто спрямованим на задоволення потреб суспільства. «Завдання менеджменту – створення середовища, де кожен може отримати задоволення від своєї роботи» (Ед.Демінг, засновник теорії загального управління якістю).

Лекційний матеріал на семінарі підкріплювався діловими іграми, тренінгами, тестуванням, засіданнями «круглих столів», які мали різну спрямованість:

«Виявлення основних зацікавлених сторін» (користувачів), «Типи лідерів», «Метод конкретних ситуацій в управлінні персоналом». «Лідерські якості керівника», «Інструментарій процесного підходу», «Експрес-самооцінка діяльності бібліотеки», «Самооцінка, як фактор особистого професійного розвитку», тощо.

Учасники семінару створили «Декларацію самоцінності співробітника бібліотеки»:

- Я це я;
- Я – бібліотекар, і цим пишаюся;
- Прагну самовдосконалення;
- Професійно, компетентна;
- Адекватна до змін;
- Відкрита для діалогу;
- Толерантна;
- Поєдную традиції з інноваціями;
- Володію креативним мисленням;
- Активно використовую досвід;
- Самодостатня;
- Ціную гумор, оптимізм

Так оцінили професіонала бібліотеки учасники школи якості.

Найголовніша цінність будь-якої організації – це персонал. Тому вкладання інвестицій в персонал – це перспектива майбутнього успіху організації.

Рязанцева Л. Будущее планеты – в торжестве экологического разума //Лариса Рязанцева //Библиополе.–2008.–№ 1.–С.18-20.

На думку сучасних вчених перехід від соціосферного до ноосферного (за В.Вернадським) розвитку – єдиний шлях порятунку цивілізації від екологічної катастрофи.

Найважливішим засобом розумного і сталого розвитку є екологізація мислення і формування екологічної культури населення.

Помітну роль в цьому складному і тривалому процесі відіграють бібліотеки. Лідеруючу позицію в екологічному русі на Тамбовщині займає Центральна міська бібліотека ім. Н.К.Крупської, де протягом кількох років успішно реалізується проект “Збережемо живою планету”.

Дієвим інструментом розвитку креативного мислення у співробітників ЦБС стала багаторівнева програма безперервної бібліотечної освіти “Професіонал”. Програма базується на чотирьох основних напрямках:

- науково-дослідницька діяльність;
- автоматизація методичної служби;
- формування професійно-розвиваючого середовища;
- організація соціальних технологій.

Функціонують спеціалізовані професійні учбові об'єднання:

● Бібліоклас “Осягнення майстерності” (для початківців, які не мають спеціальної освіти бібліотекарів);

- Школа творчості “Талант” (створення на базі бібліотек-новаторів виробничо-експериментальних учбових майстерень, лабораторій, майстер-класів для трансляції інноваційного бібліотечного досвіду);

- Школа керівників “Лідер”.

В ході реалізації програми “Професіонал” були розроблені і впроваджені в практику цікаві навчальні технології, локальні курси і модульні програми нового покоління. Це дозволило зробити учбовий процес полем моделювання і апробації ефективних нововведень в бібліотечне обслуговування, в т.ч. в екологічне виховання і просвіту. Наприклад, методичний проект “Магія успіху, або Психологія для бібліотекарів” допоміг розширити обрії пізнання по темі “Екологія душі”, розкрити таємниці життя в гармонії з собою і ритмами природи. Завдяки освітньому модулю “Маркетингові дослідження в бібліотечній справі” в ЦБС реалізовано понад 20 дослідницьких проектів екологічної тематики. В рамках модуля професійного навчання “Проектний розвиток бібліотек” на ярмарку проектів “Конструємо майбутнє за власними лекалами” перемогла дитяча бібліотека ім. А.Гайдара за розробку оригінального проекту “Діти. Екологія. Майбутнє”. Мета проекту “Здоров’я для всіх” – підвищення освітнього рівня жителів міста як фактора покращення здоров’я людей.

Універсальною формою професійного розвитку працівників системи став фестиваль бібліотечної творчості “Райдуга”. Він дозволив стимулювати професійну активність спеціалістів (гра “Екологічний марафон на ОРТ”, інноваційна виставка – контраст “Землі моєї обличчя живе – стогін Землі”, театр-експромт, сатиричний театр охорони природи “СТОП”). Велику увагу працівники системи приділили екологічній рекламі (екодизайн в бібліотечному просторі, бібліотечний зоопарк, міні-садок у стилі бонсай, рукотворні острови природи “Казкове озеро” та “Озеро надії”

Курс менеджменту “Спеціальні технології в бібліотечній справі” дозволив керівній ланці системи значно розширити соціальне партнерство і співробітництво в галузі екологічної освіти, ефективно залучити позабюджетні кошти для розвитку бібліотек міста. Сьогодні ЦБС стратегічними орієнтирами свого розвитку в області екологічної політики вважає:

- розвиток цілісної системи екологічної освіти, формування екологічної культури;

- впровадження нових інформаційних технологій;

- придбання і формування еколого-інформаційних ресурсів, організація громадського доступу до них;

- розширення спектру нових сервісних послуг;

- удосконалення науково-методичного забезпечення екологічної діяльності бібліотек;

- організація соціальних технологій.

V. Популяризація читання.

Баева И. Самое, самое, самое... видят посетители в «Дни открытых дверей» /Ирина Баева //Библиотечное дело.–2008.–№ 10.–С.23-25.

Протягом семи років наукова бібліотека Івановського державного енергетичного університету щедро, з розмахом проводить свята для читачів – Дні бібліотеки (Дні відкритих дверей). Обов'язковою частиною програми є книжкові виставки та експозиції “Золота полиця читача” (представлені улюблені книги читачів з відгуками про них), “В дарунок бібліотеці” (демонструвались книги, подаровані бібліотеці, з автографами авторів), “Книжкові люди в літературі” (образ бібліотекаря в художній літературі), “Бібліотека: мандрівка в часі”.

Особливий інтерес читачів викликають виставки – вікторини: “Хто є хто?”, “Де знайти відповідь?”. Секрет цих турнірів полягає в тому, що правильні відповіді на питання завжди можна знайти на полицях виставки, треба тільки бути уважним. Жодна святкова програма не обходиться без традиційних “Літературних марафонів” – ігор, концертів, вікторин. Кульмінацією днів бібліотеки є церемонія нагородження активних читачів - Переможців визначають за номінаціями: “Чим більше книг, тим більше знань”, “Пачі різносторонній інтерес”, “Найвірніший читач”, “Містер фантастика”, “Книжковий гурман”, “Хочу все знати”. Серед номінантів проводиться конкурс знавців, переможець отримує звання “Суперчитач”.

Традиційним стало проведення в Дні бібліотеки виставок творчих робіт бібліотекарів (колективних і персональних) – “Світ наших захоплень”. Позитивні емоції відвідувачів бібліотеки викликають виставки фотографій масових заходів у бібліотеці, електронні презентації “Дні бібліотеки: як це було”. Невід’ємною частиною Днів бібліотеки є стенди: “Зупинись! Прочитай! Посміхнись”!!! (шкільний і студентський гумор, дотепні випадки, що сталися з читачами в бібліотеці), “Бібліотечна карусель” (курйози, обмовки, помилки, корисні поради книголюбу), “Скажи своє слово, читачу!” (дошка “зворотнього зв'язку”). В святкові дні проводяться різноманітні акції. Наприклад, Дні неухважного читача (з боржників не стягується штраф), книги і журнали з платного абонементу видаються з 50% знижкою; проходять Книжкові ярмарки, Дні видавництва.

Беляева И. Езда по ненакатанной дороге /Ирина Беляева //Библиотека.–2008.–№ 4.–С.40-41.

У вересні минулого року в Челябінську відбулася презентація “читаючого тролейбуса”. Це – одна з нових форм соціальної реклами з просування читання. Основна мета проекту “Читаючий тролейбус” – стимулювання суспільного інтересу до книги і читання, сприяння підвищенню грамотності і освіченості городян, залучення дітей та молоді до читання.

Ініціатор проекту – центральна міська бібліотека ім. О.С. Пушкіна. Унікальність і своєрідність проекту – в його комплексності, де зовнішня реклама читання (“Відкривайте нові світи – читайте!”) підтримана внутрішнім

змістом (яскраві розтяжки із закликами: “ Читання-це пошук. Шукай себе, доки не зустрінеш!”, “Читання – свято душі. Влаштуй собі свято!”).

Інформація по залученню до читання в тролейбусі представлено декількома циклами.

Інформаційний цикл включає плакати і пам’ятки про читання, бібліотечні послуги, мапу міста із зазначенням адрес і номерів телефонів бібліотек , афішу масових бібліотечних заходів.

У кишеньках з написом “Візьми з собою” вміщуються буклети, проспекти, тематичні списки літератури.

Цикл “Право на читання гарної літератури. Книги, які можуть стати супутниками життя” привертає увагу до якісної класики і сучасної літератури. Тут представлені: К.Паустовський, Г.Г.Маркес, Л.Улицька, Р.Бах, В.Шукшин, В.Пелевін”...Основою анотацій послужили бібліографічні посібники та огляди. Блок матеріалів “Чи ви читали?” радить познайомитись із книгами сучасних авторів. У розділі “Сучасна література для дітей та їхніх батьків” представлено книги для сімейного читання.

Більшість мам і тат традиційно дотримуються звичайного життєвого принципу: “Дітям треба читати”. А що саме читати, коли і як – не знають. Частково цю прогалину й намагаються заповнити, рекомендуючи чудові книги Олега Кургузова, Андрія Усачова, Сергія Седова, Сергія Георгієва та ін.

Цикл “Вірші у подарунок”. Задум “поезії в русі”, тобто ідея розміщення листівок з поетичними текстами в громадському транспорті. Ідея того, що поезію треба зробити доступною для читача, не чекаючи, доки він сам її відкриє, належить Йосипу Бродському. Поезії треба, щоб її читали. “Будь які нові форми репрезентації поетичної матерії, по-перше, безумовно корисні, по-друге симптоматичні, бо говорять про те, що поезія суспільству потрібна. Хоча суспільство цього і не підозрювати”, – вважає поет Лев Рубінштейн. Вірші класичних та сучасних поетів – як ковток чистого повітря, як спроба вирватися з метушні буденності.

Інформаційна начинка тролейбуса оновлюється кожні 2 тижні. За спостереженням і опитуваннями реклама читання помітна, користується попитом.

Робота за проектом триває. У найближчих планах – зустріч “читаючого тролейбуса” на зупинках поруч з бібліотеками, роздача пасажирам інформаційних і рекламних матеріалів. “Читаючий тролейбус” став помітним явищем в культурному житті міста, підвищує престиж читання.

Райкова Г. Досвід партнерства у просуванні читання у публічних бібліотеках Росії /Г.Райкова //Бібліотечна планета.–2008.–№ 1.–С. 7-9.

На зламі тисячоліть, з розвитком цивілізації людство зіткнулось з проблемою, про яку ще 30 років тому обережно попереджали деякі вчені. Йдеться про значне зниження зацікавленості людей у читанні:

Конструктивна взаємодія різноманітних сил суспільства здатна розв’язати проблему, що виникла. Це можливо здійснити тільки за допомогою соціального партнерства, метою якого є формування єдиного культурно-інформаційного

простору в кожному регіоні, здатного вирішувати завдання, котрі є важливими для місцевого населення.

Наведемо лише деякі конкретні приклади з досвіду діяльності бібліотек, сподіваючись на те, що вони можуть бути корисними.

За ініціативою ЦБС м. Кургана 2006 рік було оголошено Роком читання. Від самого початку і протягом усього періоду реалізації Програми здійснювалося широке оповіщення всіх жителів міста про її заходи.

Застосовувалися різні засоби піар-технологій: рекламні компанії, презентації та іміджеві акції, розширювались партнерські зв'язки... Створювались замальовки для ТБ і радіо, які розповідали про дітей, класи, сім'ї, котрі багато читають... Уперше було апробовано методику "флеш-мобу" ("стрімкий натовп"), коли волонтери з числа студентів із плакатами "2006 рік – Рік читання в м. Кургані" великими групами їздили різними автобусними маршрутами, привертаючи увагу пасажирів до значущої для міста програми. У Кургані стартував міжнародний (переважно молодіжний) рух-буккросинг (книгообіг). Це рух книголюбів-авантюристів та альтруїстів, девізом котрих є "Перетворимо весь світ у бібліотеку", а головним принципом – "Прочитав – передай іншому". Бібліотеки видали велику кількість буклетів, запрошень, інформаційних аркушів, путівників, закладок, проспектів, виготовили сувенірну продукцію у вигляді календарів, ручок, кухлів... Іще про один досвід роботи. В Омську відбулося грандіозне книжкове шоу – молодіжний читацький марафон "Відчуй радість читання". В кожному адміністративному окрузі міста було організовано і проведено п'ять бук-презентацій "Книжковий Гольфстрім". У 12 книгозбірнях проведено віртуальні екскурсії "Том з Інтернету". В ході марафону учасники номінували свої улюблені книги на звання "Book-симпатія" (зони голосування – в 46 бібліотеках і в 4 книжкових магазинах). Фінальним заходом марафону стала молодіжна дискотека "Book-pight" – "Ніч книги". Було оголошено прізвища лідерів читання, авторів найкращих слоганів і фотографій на тему "Радість читання". Партнерами бібліотек у цьому марафоні стали: мережа магазинів "Книжковий світ", культурно-дозвільний центр "Іртиш", компанія "Мобільні системи зв'язку", кіноцентр "Галактика", видавничий дім "Сен-Жермен" та ін. Інформаційну підтримку здійснювали: офіційний сайт адміністрації м. Омська, три телевізійні канали, декілька радіостанцій та газет.

Ще один приклад цікавої роботи – в ЦБС м. Солікамська Пермської обл. За прикладом Японії солікамські бібліотекарі створили проект "Народна пошта", метою якого стало збирання від жителів міста використаних газет та журналів для наступної передачі соціально незахищеним прошаркам населення. Було укладено партнерські угоди з центром соціального захисту населення, приватними підприємствами, виправною колонією.

За час реалізації проекту (з 2004р.) від міського населення надійшло 4150 примірників періодичних видань, 350 книг. У реалізації проекту взяли участь близько 300 волонтерів. Будь хто може, не записуючись до бібліотеки, користуватись послугами "народної пошти".

VI. Методична робота бібліотек. Безперервна професійна освіта

Борисова Т. Воспоминания о прошлом с надеждой на будущее (Татьяна Борисова //Библиополе.–2008.–№4.–С. 36–42.

В Борському міжпоселенському інноваційно-методичному центрі (Нижегородська обл., Росія) склався міцний творчий колектив, об'єднаний в одну команду. До ювілею бібліотеки в 1993 р. було складено Древо бібліотеки, яке тепер обростає все новими прізвищами співробітників. Впроваджуються нові форми діяльності: круглий стіл “Культура, побут, традиції, ремесла жителів Борського району”, семінар-практикум “Бібліотека сімейного читання”, бібліографічний турнір “Лицарі книги”, аукціон ідей “Пошук творчих думок”, ярмарок творчих робіт, творчий полігон “Краєзнавство-краєлюбство”, ділові ігри “Який я бібліотекар”, “Відрядження”; КВНК для бібліотекарів тощо.

Наступний етап методичних нововведень – організація зональних семінарів. Було створено 5 груп, що включали в себе не більше 10 закладів. Протягом року семінари проводились в режимі зональних.

Бажаючи збільшити коефіцієнт корисної дії навчання, вивчили власну систему безперервної професійної освіти і дійшли висновку що система, збудована на принципах масовості і універсальності, довгострокового планування занять, не завжди виправдовує себе. Колективне навчання багатьом нудне, і віддача від нього не надто велика. Тому ставка робилась на індивідуальні та групові заняття. Сформовані групи “Новачок”, “Бібліотекар” (ті, що не мають спеціальної освіти), “Спеціаліст” (бібліографи, співробітники абонементу читального залу, відділу обробки, дитячої бібліотеки), “Керівник” (директори міжпоселенських бібліотек, завідувачі філіалами, відділами, секторами). Крім цього організовані : Проблемно-творча майстерня (не більше 15-20 осіб), Рада керівників, у складі якої – директори трьох міжпоселенських бібліотек, директор ЦБС, завідувачі провідних відділів, методисти.

Заняття стали проводитись частіше, тривалістю – не більше 2 годин. З'явилась думка про створення мобільної програми, не розтягнутої на 2-3 і більше років, а щорічно оновлюваної і уточнюваної.

Із створенням міжпоселенського інноваційно-методичного центру всі методичні кадри культури об'єднались в одну організацію. Була розроблена нова структура планування:

1.Завдання.

2. Організаційна діяльність.

2.1. Координація з бібліотеками району:

- робота за програмами;
- організація загальнорайонних заходів.

1.Учбово-методична діяльність.

1.1.Підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

1.2.Робота з окремими групами бібліотекарів.

1.3.Методична допомога бібліотекам. Розробка бібліотечних програм.

1.Дослідницька діяльність.

1.Видавнича діяльність.

2.Внутрішня робота відділу.

2.1.Інформаційно-виставкова робота.

2.2.Розробка організаційно-бібліотечних документів.

Щорічно проводяться творчі конкурси, але вони завжди розраховані на “домашню” діяльність спеціалістів. Конкурс “Бібліотечних справ майстри” проводиться у три етапи за номінаціями: “Що може книжкова виставка” (нетрадиційні книжкові виставки), “Нові літературні відкриття” (бібліографічні посібники малих форм), “Старим формам – нове звучання” (масові форми).

Заняття на семінарах не тільки навчаючі, а й інформаційно наповнені. До них готують інформаційно-методичні матеріали. Наприклад, такі: “Методика організації клубів за інтересами”, “Малі форми бібліографії”, “Алгоритм підготовки виставки”, “Каталог книжкових виставок”, “Методика складання Літопису населеного пункту”, “Система картотек бібліотеки” тощо.

Підсумки перетворень наявні. Активізувалась діяльність бібліотек, реалізувались колективні і авторські програми (в 16 закладах – 11 програм), серед яких – “Через читання до розвитку особистості” (створення бібліотечно-інформаційного простору місцевої громади), “Шлях до милосердя” робота з людьми похилого віку), “Діти і безпека життя”, “ В інтересах села”, “Люди. Часи. Рідна сторона” та ін.

Ніхто не наполягає на тому, щоб бібліотекарі займались тією чи іншою темою або напрямом діяльності. Так чи інакше, але кожна буде функціонувати в тому напрямку і за тією темою, котра ближче їй і яку вона краще знає або хоче узнати.

Бражникова С. Все в наших руках: методическая служба в условиях реформ: Белгородский вариант /Світлана Бражникова //Библиополе.–2008.–№5.–С.2–6; № 6.–С. 5–8.

Сьогодні роль методиста стає ведучою у справі збереження сільських бібліотек. Майбутнє цих загальнодоступних закладів багато в чому залежить від ефективності організації методичних служб регіонального та муніципального рівнів, їх координації.

Сутність сучасної практики методичних служб різних рівнів найбільш повно відображена у визначенні, даному професором І.Сусловою, яка характеризувала її як “управління змінами”, тобто розвиток бібліотеки, переведення її з існуючого стану в бажаний інноваційними засобами.

Сьогодні методичні функції з конкретних напрямків роботи здійснюють всі галузеві відділи обласних бібліотек і ЦРБ, не тільки керівний склад структурних підрозділів, а й усі спеціалісти.

Розподіл обов’язків методистів спеціалізованих служб засновано на проблемному і кураторському підходах. Так, за методистами НМВ БГУНБ закріплені такі напрямки:

- загальна координація методичної діяльності;
- формування системи безперервного професійного розвитку бібліотекарів області;

- матеріально-технічна база установ;
- питання формування фондів;
- моніторинг діяльності модельних бібліотек;
- узагальнення і розповсюдження професійних інновацій;
- кадри муніципальних бібліотек;
- їх соціокультурна, просвітня і видавнича діяльність.

Кожен методист (кожен відділ) за своїм напрямком розробляє організаційно-нормативну документацію веде статистичний облік, створює проблемно-орієнтовані бази даних, виконує моніторинг конкретного напрямку, готує методичні рекомендації, видавничу продукцію.

Враховуючи пріоритети державної політики на сучасному етапі, муніципальним бібліотекам області було рекомендовано заявити про себе як про інформаційні центри сприяння реалізації державних пріоритетних проектів і регіональних соціальних програм. На основі договорів з керівниками місцевого самоврядування ці установи готують і надають інформаційно-аналітичні огляди матеріалів як місцевої, так і центральної преси.

В минулому році методисти взяли участь у підготовці регіонального стандарту “Якість послуг в галузі культури і мистецтва”; затвердженого постановою уряду Белгородської області. Стандарт встановлює вимоги до матеріально-технічних, інформаційних, кадрових ресурсів загальнодоступних бібліотек. В Белгородській області фінансування буде здійснюватись під бібліотечні послуги:

- організація публічного доступу населення до інформації, культурних цінностей, заходів дозвільного і просвітнього характеру;
- організація індивідуального дозвілля, а також доступу до культурних цінностей і інформації;
- забезпечення рівного доступу до культурних цінностей.

Остання послуга передбачає виконання центральними бібліотеками методичної функції. Постановою уряду затверджені індикатори якості бібліотечних послуг. До переліку індикаторів включено: інтенсивність використання документного фонду, включення бібліотек в єдиний муніципальний, регіональний і російський простір, наявність власних електронних каталогів, кількість бібліотечних заходів. Індикатором якості методичної послуги визначено кількість виїздів (відвідувань) поселенських бібліотек, загальний рівень їхньої роботи.

У Белгородській області заклади культури, в тому числі бібліотеки, функціонують за новою системою оплати праці. Наразі фонд заробітної плати спеціалістів складається з базової, підвищуючої, стимулюючої і компенсаційної частин (коефіцієнтів). У відповідності до розробленої методики нарахування заробітної плати рішення про встановлення підвищуючих стимулюючих коефіцієнтів співробітникам бібліотек приймається відповідно їх засновниками і керівництвом, і за умови виконання всіх показників результативності і якості роботи. Вони розроблені для кожного бібліотекаря, при цьому враховується виконання ним методичної функції.

Для забезпечення методичних служб релевантними інформаційними ресурсами з різних галузей знань на сайті Державної універсальної наукової бібліотеки створена і постійно поповнюється повнотекстова база даних на допомогу методисту, активізується використання методичних матеріалів з фондів державних бібліотек у вигляді списків нових надходжень, тематичних та інших оглядів, дайджестів, створено фонд методичних матеріалів, виданих спеціалістами Белгородської області на основі системи обов'язкового примірника, з регулярною розсилкою списків наявних документів і нових надходжень.

В умовах реформ змін зазнає і система безперервної професійної освіти бібліотечних спеціалістів. Змінюється зміст учбових програм: крім тем, що знайомлять з набором вузькопрофесійних знань і навичок, спеціалістам читаються лекції, що розширюють всі види професійної компетенції і сприяють оперативній адаптації бібліотек до нових запитів і сподівань суспільства. “Технологія соціологічних досліджень”, “Програмно-проектна діяльність бібліотек”, “Бібліотечна конфліктологія” тощо.

Методисти напрацювали деякі вимоги до методики, технології навчання:

- обов'язкова реалізація отриманих знань на практиці;
- обов'язкова сертифікація (бали, оцінки – в підсумку визначається загальний бал слухача, що пройшов навчання);
- розробка індивідуальних програм розвитку і оцінка їх виконання.

В системі розвитку персоналу бібліотек працюють і такі форми навчання як Клуб методистів, Школа управління, Школа економічної культури. В режимі управління навчанням активно використовується зворотній зв'язок (анкети, що оцінюють ефективність проведеного заходу; відповідність змісту курсів професійним очікуванням бібліотекарів, доступність і корисність матеріалу, можливість використання отриманих знань і навичок на практиці).

В області введені і такі форми роботи як методичні експедиції, обласний День професійного самоаналізу, виїзні методичні дні, дні інформації, дні періодики для спеціалістів муніципальних бібліотек області, виїзні демонстраційні покази публічних заходів. Створена електронна версія паспортів ЦБС і кожної муніципальної бібліотеки, завершено пробний етап створення автоматизованої статистичної програми “Муніципальні бібліотеки Белгородської області”.

Один раз в два роки організовується конкурс спеціалістів муніципальних бібліотек “Бібліотекар року”; проводилися конкурси “Бібліотека – відкритий світ ідей”, на кращу організацію роботи з підвищення правової культури виборців, краєзнавчий конкурс “Бібліотеки Белгородщини – ювілею області”, конкурс бібліотекарів та читачів “Моє прізвище”.

Особливістю методичної роботи на сучасному етапі є регіональний суверенітет; місцеві бібліотеки перейшли на режим науково-методичного самозабезпечення, що сприяє індивідуалізації професійної діяльності різних регіонів.

Протопопова Е.Первоклассный персонал надо самим воспитать
/Е.Протопопова //Библиотека.–2008.–№:.–с.22-25.

Стрімкі зміни, викликані цифровою революцією, пронизують повсякдення життя. Саме використанні цифрових ресурсів будуть засновуватися технологія і методика інформаційної діяльності сьогоdnішнього і завтрашнього поколінь. Ось чому, прямо відносячись до інформаційної діяльності, бібліотечна професія в новому тисячолітті неодмінно включає в себе комп'ютерну грамотність. Враховуючи сталі тенденції, в Новокузнецькій міській бібліотеці (Кемеровська обл.) розроблений і з 2006р. впроваджений проект “Стратегія і тактика формування інформаційної культури в ЦБС”. Очолює і координує роботу структурних підрозділів ЦБС по формуванню інформаційної культури (ІК) інформаційно-довідкова служба, яка виконує і методичну роботу з розвитку інформаційної грамотності як бібліотекарів, так і користувачів.

На інформаційно-довідкову службу (ІДС) покладено планування всієї роботи з формування ІК, створення концептуальних і регламентуючих документів, методичних і технологічних матеріалів.

У відділі ІДС створено Центр навчання інформаційній культурі для співробітників ЦБС “КЛАСС”. Його завдання передбачають:

- організацію спеціальної підготовки кадрів ЦБС, здатних самостійно вести заняття з різними категоріями слухачів;
- налагодження інформаційного навчання співробітників пошукам інформаційних ресурсів і культурних цінностей;
- підвищення рівня ІК і бібліографічної кваліфікації співробітників у відповідності до їх посадових обов'язків;
- підвищення кваліфікації кадрів для оволодіння технологією формування інформаційної культури користувачів бібліотеки.

При реалізації цих завдань Центр здійснює такі функції:

- Складає методичні посібники, рекомендації і дайджести з підвищення ІК;
- організовує навчання співробітників роботі з електронними каталогами, електронними базами даних, картковими каталогами, пошуку в довідкових і бібліографічних виданнях;
- надає методичну і консультативну допомогу по проведенню різноманітних форм роботи по формуванню ІК особистості .

Координує і кооперує роботу з бібліотеками інших систем і відомств.

Організує облік роботи з формування ІК особистості, складає перспективні та поточні плани роботи, текстові й статистичні звіти.

Вивчає і впроваджує в практику роботи ЦБС інноваційні методи і форми роботи з формування ІК особистості і т. ін.

В напрямки роботи Центру входять:

- навчання співробітників ЦБС користуванню традиційним довідково-бібліографічним апаратом, навчання співробітників ЦБС технології пошуку в електронних енциклопедіях, базах даних ІДС, електронній бібліотеці ЦБС;
- навчання співробітників ЦБС особливостям бібліографічного опису, запису, оформленню наукової роботи; навчання співробітників методиці викладання інформаційно-бібліографічних уроків; проведення метр-класів і майстер-класів

з формування ІК особистості; створення навчальних курсів і презентацій з “Основа ІК користувача”; організація навчання співробітників ЦБС інтернет-технологіям і використанню інтернет - ресурсів.

Навчання в Центрі (протягом 7 днів) ведеться з використанням мультимедійних технологій; по кожній темі – обов’язкові практичні заняття.

В рамках Центру організовуються проблемні семінари: “Навчання інформаційній грамотності в електронному столітті”, “Інформаційна грамотність і середовище електронного навчання” тощо.

По закінченні курсу слухачі отримують сертифікати про підвищення кваліфікації, що впливає на кар’єрне зростання бібліотекарів, враховується при підвищенні розрядів. З 2006 р. в рамках Центру “КЛАСС” здійснюється проект “Наукова думка молодих”, мета якого – формування у випускників шкіл і студентства основ ІК, а також необхідних знань та навичок, що забезпечують ефективну наукову роботу.

Таращенко А. Мобільно – значит быстро, инновационно и актуально /АлександраТаращенко //Библиополе.–2008.–№ 1.–С. 35–37.

З метою підвищення кваліфікації спеціалістів у відділі бібліотечного розвитку Томської ОУНБ ім.О.С.Пушкіна – створюються виїзні учбові курси з актуальної тематики. Їх зміст повинен відповідати трьом головним критеріям – новизні, актуальності і практичній спрямованості.

Мобільність стає визначальною рисою часу. Тому на перший план висуваються активні форми та ефективні методики навчання.

На основі учбового курсу “Виставкова діяльність бібліотек” побудовано майстер-клас “Виставка в системі бібліотечних комунікацій: Пропонується наступна тематика:

- виставка - особливий вид комунікацій;
- моделювання виставкової діяльності;
- організація виставкового простору;
- створення спільних проектів.

Тематика курсу “Інноваційні форми бібліотечного обслуговування”:

- теоретичні засади бібліотечної інноватики;
- змістовні інновації в установах;
- управління інноваціями;
- змістовні інновації в практиці обслуговування читачів Томської обл.

При розробці змістовної частини курсів склалися певні правила. Так, максимум важливої, необхідної інформації подається в перші 20-30 хв. Застосовуються активні методи навчання: ділові ігри, тренінги, аналіз практики, використання наочного матеріалу, складання заліку. Щоб підтримувати увагу слухачів, по ходу лекції робляться відступи, застосовуються діалогові розминки, інтригуючі прийоми (наприклад, мандрівка “Інноваційним експресом”). Однією з найважливіших завдань є усвідомлення аудиторією основних понять, що входять до категоріального апарату курсу з інноватики.

Всі категорії і поняття, якими оперує інноватика як наука, занесені до глосарію і входять в пакет роздаткових матеріалів.

Підготовка мобільних семінарів вимагає не просто певних навичок викладання, а й використання активних засобів подачі матеріалу, а також виступу в ролі тренера, здатного в стислий термін націлити персонал на рішення нових завдань, на стимулювання їхньої ділової активності.

Шудегова В. Ступени к мастерству /Валентина Шудегова //Библиополе.– 2008.–№ 6.–С. 32–35.

Забезпечення безперервності професійної освіти, поповнення культурного багажу бібліотечних працівників – ці завдання стоять перед інформаційно-методичним відділом Глазовської РЦБС (Удмуртія). Декілька років тому тут почали навчання бібліотекарів за програмою «Сходи майстерності». Тут активно використовуються майстер-класи, тренінги; при обговоренні проблемних ситуацій використовується метод Дольфі (він являє собою спробу об'єднання думок членів групи з урахуванням ідей кожного. Учасникам семінару дається можливість слідкувати за своїми власними успіхами. Особиста відповідальність учасника за свою діяльність підвищується); метод мозкової атаки («Брейнстормінг», або Мозкова атака – це групове знаходження нових альтернативних варіантів рішення проблемної ситуації. Обговорення підсумків роботи груп, оцінка кращих ідей, їхнє обґрунтування і публічний захист. Відповіді групи є стартовою точкою для загального обговорення). Для вирішення складних проблем, коли не може бути однозначної відповіді, якнайкраще підходить кейс-метод. Це техніка навчання, що використовує опис реальних ситуацій. Учасники тренінгу отримують можливість розібратись в суті проблеми і актуалізувати знання, необхідні для вирішення поставленої задачі.

Навчання проводиться по декількох напрямках: «Бібліопрофі», «Школа читацького смаку», «Комунікативні навички», «Бібліостажування». Для занять у «Бібліопрофі» розроблені семінари: «Інформаційна функція бібліотек» «Імідж сучасної бібліотеки», «Збереження книжкових фондів», «Уроки казкотерапії».

На заняттях за програмою «Комунікативні навички» розглядаються такі теми: «Лідерство і вміння вести дискусії», «Техніка активного слухання», «Публічний виступ», «Бар'єри комунікації», «Бібліостажування» присвячені використанню електронних технологій в бібліотечній практиці.

Практичні заняття «Фандрейзинг в бібліотеці», «Паблік релейшнз і бібліотека». «Як написати соціально значущий проект» були присвячені питанням взаємодії бібліотек з громадськими організаціями.

Навчання за програмою «Сходинки майстерності» допомагають колегам знайти і затвердити своє місце в єдиному бібліотечному просторі, виявити приховані можливості, розвинути логічне мислення. В додатку до статті приводиться сценарій семінару-тренінгу «Про всіх і кожного», мета якого – дати імпульс розвитку творчих здібностей співробітників, навичок логічного мислення, колективної діяльності.